

Magyar Sion

Új folyam III. (XLV.)
2009/1.

Egyházi tudományos folyóirat

*„Inter persecutiones mundi et consolationes
Dei Peregrinando procurrit ecclesia.”*

(Szent Ágoston, De civitate Dei I. 18,51)

Fővédnök: *Erdő Péter* bíboros, prímás, érsek

Felelős szerkesztő: *Székelly János* püspök, az Esztergomi Hittudományi Főiskola rektora

A szerkesztőbizottság tagjai:

Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök

Ladocsi Gáspár püspök

Beke Margit, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye

Egyháztörténeti Bizottságának elnöke

Peter Blaho, a Nagyszombati Egyetem (Trnavská univerzita) professzora

Ivan Chalupecký, a Rózsasági Katolikus Egyetem

(Katolícka univerzita v Ružomberku) professzora

Cséfalvay Pál, a Keresztény Múzeum igazgatója

Czékli Béla, a Főszékesegyházi Könyvtár igazgatója

Esztó Péterné, az Esztergomi Hittudományi Főiskola könyvtárosa

Gaál Endre, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Karának dékánja

Jozef Hal'ko, a Komenský Egyetem (Univerzita Komenského) docense

Hegedűs András, a Prímási Levéltár igazgatója

Herdics György apát, a *Remény* főszerkesztője

Horváth Károly plébános

Käfer István, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora, a Szent Adalbert

Közép-Európa Kutatócsoport igazgatója

Németh László, a Pápai Magyar Intézet rektora

Szakál László esperes, a *Remény* főszerkesztő-helyettese

Szelestei Nagy László, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bölcsészettudományi Karának dékánja

Kiadja a Szent Adalbert Képzési, Lelkiségi és Konferencia Központ
(2500 Esztergom, Szent István tér 10.) megbízásából
a Glória kiadó (Žiacka 4, 821 06 Bratislava, Szlovákia).

ISSN 1337-2491

Esztergom – Pozsony (Bratislava)

A 2006-os magyar-szlovák történelmi kiengesztelődés folytatódik

Nehézségek és a remény jelei*

„... Na prvném zvišení zas
Míste sed'et buďe náboženstvo...”

[„... Az első helyet megint
A vallás foglalja majd el...”]

Ján Hollý

Pochválený buď Ježiš Kristus!

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Főtisztelendő Érsek Úr, Püspök Atyák, Paptestvérek, Professzor Urak és Hölgyek, és mindannyian kedves szlovák és magyar Testvéreim!

A boldogemlékü II. János Pál pápa még mint krakkói érsek éveken át óriási erőfeszítéseket tett azért, hogy a lengyel és a német nép kiengesztelődjön, a háborúk és történelmi tragédiák sebeit begyógyítsa. Az akkori Lengyel Szocialista Párt mindent megtett azért, hogy ez a történelmi kiengesztelődés ne jöjjön létre. Igen sokan a lengyel egyház részéről is ellene voltak, értetlenül nézték a krakkói érsek fáradozásait. Voltak püspökök és papok, akik azt mondták, hogy nem kellene ezt a kiengesztelődést erőltetni. Wyszinsky bíboros azonban támogatta a gondolatot, és a történelmi kiengesztelődés mégis megtörtént, a kereszténység lengyelországi felvételének ezeréves jubileumi ünnepe alkalmával.

II. János Pál pápa hitt abban, hogy a múlt sebei begyógyíthatóak, hogy felépíthető egy másfajta, keresztényibb Európa. Ezért buzdított így székfoglaló beszédében: „Ne féljete! Nyissátok meg, sőt tárjátok ki a kapukat Krisztus előtt!... A társadalmi és politikai rendszerek kapuit, a kultúra és a tudomány tág területeit!” II. János Pál pápa hatalmas erővel és bátorsággal igyekezett kitérni az emberszívek és a népek kapuit Krisztus előtt, és ennek nyomán a krisztusi szeretet és testvériség új dimenziói, lehetőségei nyíltak meg a világ számára.

* 2006. június 29. nevezetes nap az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye történetében. A Bazilika oltárán akkor aláírt magyar-szlovák megbékélési nyilatkozat jegyében került sor Kassán magyar-szlovák kulturális estekre. A legutóbbin, 2008. október 26-án Székely János esztergom-budapesti és Orosch János nagyszombati segédpüspök szólt az egybegyültekhez. Főegyházmegyénkben évszázadokon át használatos volt a szlovák nyelv. Ennek emlékére is közöljük két nyelven a püspökök szavait, majd folyóiratunk hasábjain rendszeresen napvilágot látnak két-nyelvű közlemények is.

A magyar és a szlovák nép története is, a rengeteg közös érték, közös öröm és fájdalom mellett, sajnos sok sebbel és meg nem értéssel, félreértéssel terhes. Ezért döntött úgy 2006-ban a Szlovák és a Magyar Püspöki Konferencia, hogy egy kiengesztelődést kifejező levéllel a két nép közötti békét, keresztény testvériséget, őszinte megbecsülést építi és megpecsételi. Ebben a döntésben a két püspöki konferenciát II. János Pál pápa példája és – úgy gondolom, bátran mondhatjuk – a Szentlélek sugallata vezette. A mai estén újra hálát adunk ezért a történelmi kézfogásért, és ennek a szellemét szeretnénk elmélyíteni, megismertetni.

A szlovák és a magyar népet megszámlálhatatlan szál köti össze, a történelmünk számtalan közös öröme, dicsősége és szenvedése. Hány olyan család van, melynek tagjai között nagy békességben és szeretetben éltek és élnek együtt szlovákok, magyarok, svábok, zsidók, lengyelek, szerbek és sorolhatnám még a Kárpát-medence népeit!

Hadd említsem saját családomat. Anyai nagyapám Maly Ferencnek hívták, és az ő édesapja Prága környékéről származott. Apai nagyanyám a Grabits családból, a török elől Budakalászon menedéket találó szerbek közül való volt. Az ő édesanyja Dvorzsák Mária szintén szláv ősöktől származik. Apai nagyapám a délvidéki (Apatin) sváb Schäfer család sarja, ebből magyarosították a családunk nevét 1899-ben Székelyre. Családi találkozókön kisgyerekkoromban a nagynéném igen gyakran svábul beszéltek egymással. A család mindezzel együtt rendkívül szerette a hazáját. Maly nagybátyám az '56-os forradalom lelkes résztvevője volt, mint műegyetemista, ami miatt menekülnie is kellett az országból. A Kárpát-medence nehéz, de ugyanakkor gazdag történelme ott van a család-jainkban, a múltunkban és jelenünkben. Szomorú lenne, ha ezt a színes és gazdag valóságot meg kellene tagadni, fekete-fehérré kellene változtatni.

Ennek a közös múltnak gyönyörű példája Rudnay Sándor esztergomi érsek 1790-es prédikációja, melyet nyitrai karosi híveinek mondott mint plébános, ahol többek között megemlékezik arról, hogy Budán az Országgyűlés „jövendő királyunkat megerősíti, és a Magyarhon Szent Koronáját, mint legszentebb pecsétet ráteszi”. Szent István örökségét és a Szent Koronát magáénak érezte és tudta. Épp így gondolkodott és érzett Andrej Sládkovič, aki a Svätomartiniárában az ősi Buda alatt Pestről mint a „magyarhoni korona díszéről” írt. Milyen szomorú, a múltunk milyen tragikus nem ismerését tükrözi az a sok kijelentés, melyet manapság például Szent István királlyal kapcsolatban hallunk. De hogy végül egy kassai példát is említsek, boldog Salkaházi Sára apai és anyai ágon is osztrák családból származott, mégis az ő nagyapja állíttatta Kassán az 1848-as emlékművet, és rendezte a híres Rákóczi-kiállítás. Van közös múltunk,

milyen szörnyű bűn ezeket a szálakat szétvágni!

Sajnos, múltunknak vannak fájdalmas, bűnökkel terhes részei is. Mi magyarok fájdalmasan és lelkiismeretfurdalással gondolunk például a monarchia idején, a XIX. sz. második felében, illetve a XX. sz. elején nemzetiségi politikánk túlkapasáira, bűneire vagy az 1938 után elkövetett atrocitásokra. Úgy gondolom, hasonló fájdalommal és megbánással gondol igen sok szlovák testvérünk az 1945 utáni jogfosztások, atrocitások, deportálások magyar (és más nemzetiségű) áldozataira. Erre a fájdalmas múltra vonatkozik a két püspökkari levél mondata: „Megbocsátunk, és bocsánatot kérünk.”

A püspökkari kiengesztelődés szelleme, sajnos, nem mindig járja át a közgondolkodást, és főként nem a politikai nyilatkozatokat, amelyek gyakran politikai tőkét szeretnének kovácsolni az általuk gerjesztett nemzetiségi feszültségekből. Szomorúnak, érthetetlennek tartom azt, ha egy miniszter úgy nyilatkozik, hogy jobb lenne, ha a kisebbségi néphez tartozók közterületen az anyanyelvükön nem szólalnának meg. Mintha nem lenne az természetes, hogy azon a nyelven, amelyen az édesanyánk beszélt hozzánk, amely a miénk – ezen a nyelven szólhatunk! Szintén elszomorítónak tartom, hogy egy közvélemény-kutatás szerint Szlovákia egyes területein a lakosság 51%-a azt nyilatkozta, hogy jobb volna, ha a kisebbségi néphez tartozók elhagynák az országot. Szomorú az is, amikor egy magyar pap szlovák híveinek nem hajlandó anyanyelvükön kiszolgáltatni a szentségeket. Szomorú, ha a papok áthelyezésének célja az asszimiláció gyorsítása. Az embernek sokszor az az érzése, mintha Káin és Ábel lennének, két testvér, akiket millió szál összeköt, de egymást megvetik, gyűlölik. Milyen távol vagyunk szent Metód szellemiségétől, aki a szláv nyelvű liturgiáért küzdve többek között azt mondta: „Nem ugyanaz a nap süt mindannyiunkra? Nem ugyanazt a levegőt szívjuk mindannyian? Isten alkotott minden nyelvet a maga dicsőségére.” A kereszténység meggyőződése, hogy a különböző nyelvek, népek, kultúrák a Teremtő ajándékai, és aki ezek ellen vét, a Teremtő ellen vét, az Ő színes világát szegényíti.

A Szlovák Püspöki Konferencia levelének van egy gyönyörű gondolata: „a begyökerezett hazugságok mérgezik a jövőt”. Majd később a püspökkari levél arról ír, hogy a múlt akkor tud gyógyulni, „ha valami újjal találkozik”.

Tisztelt Egybegyültek! Ezt a munkát szeretnénk végezni. Szeretnénk megtisztítani a múltunkat azáltal is, hogy igazságot tanítunk róla. A begyökerezett hazugságok mérgezik a jövőt. Milyen nagyszerű volna, ha mi katolikusok elkezdenénk, legalább az egyházi iskoláinkban egyformán

tanítani a történelmünk közös pontjait, eseményeit, nagy alakjait! Segítenénk ezzel egy közös történelmi tudat és identitás létrejöttét. Erdő Péter bíboros úrnak nagy álma és célja ilyen közös történelemtanítás létrehozása, legalább egyházi iskoláinkban. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem kész erre az együttműködésre. Nagy szeretettel várjuk ennek a programnak az elindulását, a hozzá csatlakozókat. Úgy gondoljuk, hogy ahogyan a történelmi kiengesztelődést is csak az egyház tudta megtenni, úgy ebben a lépésben is az egyháznak kell elől járnia.

Természetesen a tudományos erőfeszítés önmagában kevés, és csak kevesekhez, lassan jut el. Ezért még fontosabb az a fajta egyszerű szeretetre, megbecsülésre nevelés, amely a keresztény családokban történik. A gyerek elsősorban a szüleitől lesi el az emberi élet legalapvetőbb magatartásait, értékeit. Egy kisgyermeket nem is annyira a szavak nevelnek, hanem a szülei lénye. Amilyenek a szülei, az sugárzik át a gyermekbe.

Hadd idézzek fel egy gyönyörű esetet Joachim Meisner bíboros, kölni érsek életéből. Lengyelországban született, német családból. A II. világháború után az ő családját is – ártatlanul és jogfosztottan –, ahogy kb. 3 millió más németet, kitelepítették a szülőföldjéről. Édesapját elvitték „malenkij robot”-ra, soha nem látták viszont. A család évek múltán döbrent rá erre, hogy az édesapa soha többé nem fog visszatérni. Joachim Meisner 9 éves volt akkor. Napokon át töprengett, próbálta magában felidézni az édesapa arcát, egy-egy mondatát. Szinte semmit sem tudott az édesapja alakjából felidézni. Rendkívül el volt keseredve. De végül egy emlékkép teljesen világosan, kristálytiszán megjelent a 9 éves kisfiú emlékezetében. A házuk bejáratánál volt egy szenteltvíztartó. Édesapja egyszerű ember volt, a földeken dolgozott. Amikor hazajött a munkából, minden alkalommal, nagyon komolyan az ujját a szenteltvízbe mártotta, és keresztet vetett. Az édesapjának ez a mozdulata kristálytiszán megmaradt a kisfiú emlékezetében. Ebben a mozdulatban benne volt az édesapja őszinte, egyszerű, mély hite. S az öreg bíboros azt írja a visszaemlékezésében, hogy „édesapámnak ez a mozdulata sok baklövéstől megóvott engem az életben”. A szülő nem elsősorban szavakkal nevel, hanem mindenekelőtt a lényével.

Mennyire fontos és szép lenne, ha a szlovák és a magyar családokban a szülők a másik nép megbecsülésére, szeretetére nevelnék a gyermekeiket a gesztusaik, a hanghordozásuk, a minden cselekedetükben ott levő szeretetük által.

Kedves szlovák és magyar testvéreim! Ez az a szép feladat, ami előttünk áll. A szeretet, a megértés és kölcsönös megbecsülés, tisztelet útjait építeni a tudomány és még inkább a mindennapi élet egyszerű esz-

közeivel. Sokszor a legfőbb oka a meg nem értéseknek az, hogy alig ismerjük egymást, alig van létező szlovák-magyar kapcsolat. Ezért is üdvözljük nagy örömmel ennek a szlovák-magyar kulturális estnek a kezdeményezését, és imádkozunk, teszünk azért, hogy a 2006-os történelmi kiengesztelődés a mindennapi életet, az egyházi gyakorlatot, a családok életét is áthassa.

Székely János

Pochválený buď Ježiš Kristus!

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Excellencia, Otec arcibiskup, otcovia biskupi, kňazi, páni profesori a profesorky, milé dámy a vážení páni, všetci slovenskí aj maďarskí bratia a sestry!

Blahej pamäti pápež Ján Pavol II., ešte ako krakovský arcibiskup, dlhé roky veľké úsilie vyvíjal pre to, aby sa poľský a nemecký národ sa zmierili a vyliečili rany spôsobené vojnou a tragédiami histórie.

Vtedajší poľský socialistický režim všetko urobil pre to, aby to zmierenie nikdy nenastalo. Áno, viacerí aj z poľskej cirkvi boli proti tomu a nechápajúc sa dívali na počínanie krakovského arcibiskupa. Boli takí biskupi aj kňazi, ktorí hovorili, že netreba to zmierenie násilu uskutočniť. Kardinál Wyszyński podporoval snahu krakovského arcibiskupa a to historické zmierenie sa predsa uskutočnilo na miléniu a 1000. výročie prijatia kresťanstva poľským národom.

Ján Pavol II. veril, že sa dajú vyliečiť rany minulosti, že sa dá vybudovať inú, viac kresťanskú Európu. Preto povzbudzoval už aj v inauguračnom príhovore: „Nebojte sa! Otvorte brány pred Kristom!... Brány spoločenských a politických systémov, široké pole vedy a kultúry!” Ján Pavol II. s obrovskou silou a odvahou sa snažil otvárať brány ľudských srdiec a národov pred Kristom, a tým sa otvorili nové dimenzie a nové možnosti Kristovej lásky a bratstva pre celý svet.

História našich národov, Maďarov a Slovákov popri mnohých spoločných hodnotách, spoločných radoostiach i bolestiach, bohužiaľ je zaťažená mnohými ranami a nepochopením, nedorozumením. Preto sa rozhodli tak naši otcovia biskupi, Konferencia biskupov Slovenska a Konferencia biskupov Maďarska v roku 2006, že vzájomným listom, ktorý vyjadruje zmierenie a odpustenie, spečatia mier a kresťanskú spolupatričnosť medzi dvomi národmi a vyjadria vzájomnú úctu, uznanie a ochotu na spoluprácu. K tomu rozhodnutiu obom biskupským konferenciám dopomohol príklad Jána Pavla II. a si myslím, smelo môžeme

povedať, že aj inšpirácia Ducha Svätého. V dnešný večer znovu vzdávame vďaky za to historické gesto, a chceme spoznať a prehĺbiť ducha stisku spriatelnených rúk. Naše národy, Slovákov a Maďarov spája nespočetné množstvo spoločných úspechov, radostí, spoločnej slávy, utrpenia a bolesti. Koľko takých rodín existuje, kde členovia žili a žijú spolu v láske, v porozumení a vo vzájomnej úcte hoci sú Maďari, Slováci, Poliaci, Nemci, Židia, Chorváti a mohol by som ďalej menovať národnostnú zostavu Karpatskej kotliny. Dovolím si spomenúť moju rodinu. Starý otec z matkinej strany sa volal František Malý, a jeho otec pochádzal z okolia Prahy. Stará mama (babka) z otcovej strany sa volala Grabitsová, pochádzala z tých srbských rodín, ktoré utiekli počas tureckého vpádu a usadili sa v Budakalászi. Jej mama sa volala Mária Dvorzsáková. Starý otec z otcovej strany pochádzal z nemeckej rodiny Schäfer, z toho mena po-maďarčili meno našej rodiny v r. 1899 na Székely. Dobré si pamätám z detstva, že pri rodinných stretnutiach moje tety medzi sebou sa rozprávali po nemecky. Môj strýko, ktorý sa volal Malý, bol oduševneným bojovníkom v revolúcii v r. 1956, kvôli čomu musel aj opustiť domovinu. Ťažká ale zároveň aj bohatá história Karpatskej kotliny je v našich rodinách, tak v minulosti ako aj v súčasnosti. Bolo by smutné, keby sme museli poprieť tú pestrú a bohatú skutočnosť, keby sme to premenili iba na čierno-biele. Našu nádhernú spoločnú minulosť potvrdzuje aj kázeň ostrihomského arcibiskupa Alexandra Rudnaya z r. 1790, keď vyjadril svoju radosť, že v Budíne keď parlament potvrdí voľbu kráľa, tak spečatí svätou korunou uhorskej domoviny. Dedičstvo sv. Štefana a svätú korunu pokladal za svoje. Tak isto zmýšľal a cítil aj Andrej Sládkovič, keď písal v Svätomartiniáde pod Budínom o Pešti ako o nádhre tej koruny. Aké smutné je, a kričí tragickou nevedomosťou vyhlásenie čo počujeme v súčasnosti o sv. Štefanovi. Ale aby som aj odtiaľ z Košíc spomenul jeden príklad, blahoslavená Sára Salkházi pochádzala po obidvoch líniiach rodičov z rakúskej rodiny, a predsa jej starý otec dal postaviť pomník v Košiciach padlým bojovníkom v r. 1848, a on organizoval známu výstavu Rákócziho. Máme spoločnú minulosť, a je hriechom roztrhnúť tie spojivá.

Bohužiaľ, naša história má aj bolestivé, hriechmi zaťažené obdobia. My Maďari s bolesťou a s výčitkami svedomia myslíme napr. na prehanané činy a hriechy národnostnej politiky za čias Monarchie, a na atrocitu po roku 1938. A si myslím, že podobnú bolesť a ľútosť cítia aj naši bratia Slováci za neprávosti v roku 1919 a 1945 za deportácie a iné atrocitu. Na túto bolestnú minulosť sa vzťahujú slová vzájomného listu biskupských konferencií: „Odpúšťame a prosíme o odpustenie...”

Bohužiaľ, vzájomné odpustenie a vyrovnanie biskupských kon-

ferencií neprešlo do spoločenského myslenia a tobôž neovplyvňuje politické vyhlásenia, ktoré často chcú vytĺcť iba politický kapitál z nimi generovaného národnostného napätia. Pokladám za smutné a nepochopiteľné, keď minister sa vyjadruje o menšinovej politike, že lepšie by bolo, keby menšina na tom území kde žije, nerozprávala svojou vlastnou rečou. Akoby to nebolo prirodzené, že v tom jazyku v ktorom nás oslovila mama prvýkrát, čo je náš: mohli hovoriť, rozprávať. Myslím si, že je smutné aj to, že podľa prieskumu verejnej mienky (na Slovensku) 51% opýtaných vyjadrilo sa tak, že by bolo lepšie pre národnostné menšiny, keby opustili územie Slovenskej republiky. Poburujúce je aj to, keď kňaz maďarskej národnosti jemu zvereným slovenským veriacim nie je ochotný vyslúžiť sviatosť v ich rodnom jazyku. Ale tak isto znepokojuje aj to, keď cieľom prekladania kňazov je zrýchlenie asimilácie.

Človek často má pocit, že sme ako Kain a Ábel, dvaja bratia, ktorých milión vecí spája a predsa sa nenávidia. Ako ďaleko sme od spirituality sv. Metoda, ktorý bojujúc za starosloviensku liturgiu hovoril: „Či nie to isté slnko svieti na nás všetkých? Či nie ten istý vzduch dýchame všetci? Boh stvoril všetky jazyky pre svoju slávu.“ Kresťanstvo je presvedčené, že rozličné jazyky, národy, kultúry sú darom Stvoriteľa, a kto sa proti tým previní, ochudobňuje pestrý svet Stvoriteľa. V liste Konferencie biskupov Slovenska sa píše nádherná myšlienka: „Zakorenené klamstvá otrávia budúcnosť.“ A ďalej sa píše, minulosť len tak sa vylieči, ak sa stretne niečím novým.

Vážené zhromaždenie! Túto prácu by sme chceli vykonávať. Chceli by sme očistiť našu minulosť tak, že budeme hovoriť a učiť o nej pravdu. Lebo zakorenené klamstvá otrávia budúcnosť. Aké by to bolo veľkolepé, keď my katolíci aspoň v našich katolíckych školách by sme rovnako učili spoločné časti našich dejín a s veľkou úctou by sme predstavovali naše historické osobnosti. Dopomohli by sme k vytvoreniu spoločnej historickej identity. Je to veľkou túžbou ostrihonského arcibiskupa, kardinála Pétera Erdő, aby sme my Maďari a Slováci vytvorili spoločnú učebnicu dejepisu aspoň pre cirkevné školy. Katolícka univerzita Petra Pázmánya v Pilíšskej Čabe je ochotná na túto spoluprácu. S láskou očakávame štart tohto projektu a všetkých ochotných, ktorí sa chcú podujat' na tejto úlohe. Myslím si, že ako historický krok k vzájomnému odpusteniu dokázala iniciovať iba cirkev, tak aj ostatné potrebné kroky má iniciovať cirkev a my kresťania.

Prirodzene vynaložené úsilie na vedeckej platforme nestačí, lebo výsledky sa dostanú k málo ľuďom. Dôležitejšia a účinnejšia je jednoduchá výchova k úcte a láske v rodinách. Dieťa si najskôr osvojí ľudské

spôsoby a základy správania od svojich rodičov. Vychovávajú nie slová, ale bytosť rodiča. Spôsoby rodičov sa premietnu do dieťaťa.

Dovoľte mi spomenúť jednu krásnu a skutočnú historku zo života kolínskeho arcibiskupa Joachima Meisnera. Narodil sa v Poľsku, v nemeckej rodine. Po II. svetovej vojne aj jeho rodinu vystaňovali nevinne a zbavenú ľudských práv ako ďalšie 3 milióny. Jeho otca odvliekli na „malenkij robot“, odkiaľ sa už nikdy nevrátil. Joachim mal vtedy 9 rokov. Rodina po rokoch si uvedomila, že otec sa nikdy nevráti. Joachim Meisner dlhé dni premýšľal a pokúšal sa premietnuť si otcovu tvár a spomenúť si na jeho slová. Keď sa mu to nedarilo, bol smutný, až zúfalý. Nakoniec sa predsa objavila otcova tvár v jeho pamäti. Pri vstupných dverách do domu mali sväteničku. Otec, zvyčajne, keď prichádzal z práce, si namočil prst do svätej vody a prežehnal sa. Toto gesto otca prežehnajúcich sa rúk ostalo v ňom. Teraz emeritný arcibiskup vo svojich spisoch spomína: toto gesto otca ma zachránilo v živote od viacerých chybných krokov. Rodičia nie iba slovom vychovávajú, ale predovšetkým svojou bytosťou a príkladom. Je dôležité, aby naše rodiny – maďarské i slovenské – vychovávali svoje deti k úcte a láske voči druhým, voči druhému národu, láskou jednoduchou, ktorá je v slovách, gestách, v hlase a vo všetkých skutkoch rodičov.

Milý bratia Slováci i Maďari! Toto je našou vznešenou úlohou. Budovať cestu lásky, pochopenia a vzájomnej úcty tak jednoduchými prostriedkami každodenného života, ako aj poznaním spoločnej histórie. Častou príčinou viacerých nedorozumení je, že sa sotva poznáme, že máme chabé, povrchné vzájomné vzťahy. S radosťou sa pripájame k organizačnej iniciatíve Slovensko–maďarského večierka a modlíme sa, aby táto snaha vzájomného odpúšťania prenikla do každodenného života našich rodín a do života cirkvi.

János Székely

Kedves Testvérek!

„Az öröm és remény, a gyász és szorongás, mely a mai emberekben ... él, Krisztus tanítványainak is öröme és reménye, gyásza és szorongása, és nincs olyan igazán emberi dolog, amely visszhangra nem találna szívükben” – ezekkel a szavakkal kezdődik a II. Vatikáni Zsinat lelkipásztori konstitúciója az Egyházzól.

Mivel figyelmesek vagyunk korunk és kortársaink örömeire és

szorongásaira, Bacsfán, ezen az ősi zarándokhelyen fejeztük ki 2006-ban, Árpádházi Szent Margit ünnepén, hogy bízunk Isten segítségében. Szorongásainkat és a nemzet jövőjének sorsát bízó lélekkel adtuk át Annak, aki tud is, akar is segíteni.

Az ünnepséget több héten keresztül szerveztük. Néhány beszélgetésből indult az egész. Visszaemlékeztünk azokra az időkre, amikor titokban találkoztunk, együtt imádkoztunk, terveztünk, dolgoztunk. Ezek a találkozások tartották bennünk a lelket, mert nem volt könnyű akkor hűnek maradni az Egyházhoz, ideáljainkhoz.

Egy ilyen beszélgetés alkalmával született a gondolat, hogy a hívek, papjaik és püspökeik még gyakrabban találkozzanak. Az elképzeléshez az igazi indítást a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia levele adta, amely imaévet hirdetett a nemzet megújulásáért. Ekkor fogalmazódott meg bennünk, hogyan is vigyük végbe az elképzelést. Ünnepi szentmisével kezdtük, majd a különböző plébániákon folytattuk. Az itt élő nép kell, hogy magáénak érezze múltját, jelenét és jövőjét. Örülünk annak, amiben ez a nép nagy, és szomorkodunk amiatt, amiben vétkes.

A megkezdett imaév folytatásaként 2007. november 19-én kezdték meg a magyar püspökök a Szent Erzsébet évet, születésének 800. évfordulója alkalmából. Ehhez az évhez csatlakoztunk mi is ugyanazon a napon a pozsonyi Szent Márton dómban tartott szentmisével. A szentmise után a szeminárium nagytermében dr. Hal'ko József történész tanár úr előadása hangzott el a pozsonyi „Kék templomról” és a szentről. Szent Erzsébet a szolgálatkész fiatalok, a hű feleségek, a családot gondozó édesanyák, a tevékeny szeretetet gyakorló özvegyek és a hitüket komolyan élő, életszentségre törekvő hívők példaképe. Az ő közbenjárását kértük, és az ő példáját követtük az egész jubileumi évben.

A felelősségteljes szolgálatban a paptestvéreket nagylelkű papi szolgálatra buzdítottam. A nemzet megújulásáért meghirdetett imaévben azokat a területeket igyekeztem Pozsony-Nagyszombati Főegyházme gyénkben felkarolni, amelyeket a legfontosabbnak látok: a papi lelkiség formálása, a papok teológiai továbbképzése, kapcsolattartás a kispapokkal, liturgikus tanácsadás, kántorképzés, ministránstalálkozók szervezése, lelkigyakorlatok laikusok számára, katekézis, házasság hétvége, Antiochia ifjúsági mozgalom, cserkészlet, kapcsolattartás a Szlovákiából származó klerikusokkal, zarándoklatok szervezése, publicisztika. – Mi, püspökök is a nemzet megújításáért imádkoztunk a hívekkel. Azt akarjuk, hogy újuljunk meg elsősorban mi, papok, a papi szolgálatunkhoz való hűségben, hogy olyan nagylelkűen éljük meg papságunkat, ahogy például

boldog Apor Vilmos püspök hű volt papi, püspöki hivatásához, az Egyházhöz és népéhez.

Mindegyikünknek Jézusra kell figyelnie. XVI. Benedek pápa a XXI. Világifjúsági Nap alkalmából így buzdította a fiatalokat: *„Kell, hogy apostolok új generációja érkezzen, akik mélyen begyökereztek Krisztus igéjébe, akik tudnak reagálni korunk kihívásaira, és mindenhová elviszik az evangéliumot. Ez az, amit az Úr tőletek elvár, erre hív benneteket az Egyház, ezt várja tőletek az egész világ, még ha talán nem is tudatosítja ezt. Ha Jézus hív, ne féljeteek nagylelkűen válaszolni neki. Ne féljeteek, bizatok benne és nem csalatkoztok!”*

A 2008-as év világszerte a Szentírás éve, hiszen a jelenleg is folyó püspöki színódusnak is ez a témája. Az elmúlt két évben sikerrel valósítottuk meg azokat a kezdeményezéseket, amelyek a hívek és a lelkiatyák lelkiségét voltak hivatottak szolgálni. Az atyákkal és a hívekkel a „Biblia éve 2008” ünnepélyes megnyitójára került sor ismét ősrégi zarándokhelyünkön, Bacsfán 2008. január 18-án.

Nagyon fontosnak látom a papok lelki és intellektuális képzését. Erre többek között Páli Szent Vince példája is inspirált, aki fontosnak látta, hogy a papok műveltek és lelki emberek legyenek.

Minél fejlettebb, gazdagabb, teljesebb, kidolgozottabb lelkipásztori értékállományunk, annál hatalmasabbat alkothatunk Isten országáért. Ezért nem hanyagolhatjuk el tehetségünk minden irányú tökéletesítését. Legelsősorban *értelmi életünk* kidolgozására utalok. Emiatt állandóan szorgalmazom a lelkiatyák képzését, tökéletesítését. Nekünk hivatásunk nagyszerűsége miatt szükséges egyéniségünk fejlesztése.

Prohászka Ottokár püspök, hazánk szülöttje egy alkalommal ezt mondta: *„A mai világ nem éri be szavakkal, hanem tetteket akar. Nem éri be hivatalnokokkal, hanem apostolokat keres. Nem éri be formákkal, hanem életet sürget. S valljuk be, az Úr Jézus ugyanazt akarja...”*

Megosztott világban élünk. Sok helyen ember ember ellen, nemzet nemzet ellen fordul. Ugyanakkor egyesült Európát igyekszünk kialakítani. Közös pénznemünk lesz. Az angol nyelvvel a világ minden táján meg tudjuk értetni magunkat. Az interneten keresztül pillanatok alatt kapcsolatot tudunk teremteni más emberekkel. De mennyire stabil ez az egység? Ez nagyon kérdéses. Azt viszont tudjuk, hogy a Jézusba vetett hit immáron 2000 éve egy nagy közösséggé kovácsolja azokat, akik komolyan keresik őt. A Szűzanya pedig az, aki az Egyházzal marad annak megalakulásától a világ végéig.

A Nagyszombati Főegyházmegyében, székesegyházunkban évről évre egybegyűlnek a hívek – köztük a magyar hívek is –, hogy a Nagy-

szombati Könnyező Máriához imádkozzanak. Vajon miért jövünk össze minden évben a Nagyszombati Szűzanya könnyezésére emlékezve? Egy történelmi eseményre emlékezünk csupán? Vagy valami mélyebb értelme is van ennek? Közös imánk célja, hogy megértsük és megéljük együvé tartozásunkat. Ezt őszinte szívvel kívánom minden szlovák és magyar ajkú keresztény embernek.

Orosch János

Milí bratia a sestry!

„Radosti a nádeje, žalosti a úzkosti ľudí dnešnej doby, najmä chudobných a všetkých čo trpia, sú zároveň radosťami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov, a niet nič naozaj ľudského, čo by nenašlo ozvenu v ich srdci...“ Týmito slovami začína konštitúcia II. vatikánskeho koncilu o Cirkvi.

Pretože sme vnímaví na radosti a úzkosti našej doby a našich súčasníkov, zišli sme sa v r. 2006 v Báci, na tomto prastarom pútnickom mieste, aby sme vyjadrili svoju dôveru v Boha. Svoje úzkosti a budúcnosť nášho národa sme odovzdali do rúk Toho, kto vie a aj chce pomôcť.

Slávnosť sme pripravovali niekoľko týždňov. Vychádzali sme z niekoľkých rozhovorov. Spomínali sme na časy, keď sme sa tajne schádzali, spolu modlili, plánovali, pracovali. Tieto stretnutia v nás udržiavali ducha, pretože vtedy nebolo ľahké ostať verným Cirkvi a našim ideálom.

Pri jednom takomto rozhovore vznikla myšlienka, aby sa veriaci, kňazi a biskupi častejšie stretávali. Konečným impulzom pre naplnenie týchto našich snov bol list Konferencie maďarských katolíckych biskupov, v ktorom vyhlásili modlitebný rok za obnovu národa. Vtedy sme skonkretizovali, ako môžeme uskutočniť naše predstavy. Začali sme slávnostnou svätou omšou, a pokračovali sme v rôznych farnostiach. Veď je potrebné, aby ľud, ktorý tu žije, si uvedomil svoju minulosť, prítomnosť i budúcnosť. Tešíme sa tomu, v čom je tento ľud veľký, a žiaľime nad tým, v čom je hriešny.

Ako pokračovanie začatého modlitebného roka maďarskí biskupi 19. novembra 2007 začali rok svätej Alžbety z príležitosti 800 rokov od jej narodenia. K tomuto jubilejnému roku sme sa pripojili aj my v ten istý deň v bratislavskom Dóme svätého Martina svätou omšou. Po nej vo veľkej aule seminára odznela prednáška dr. Jozefa Hal'ka o bratislavskom „Modrom kostole“ a o svätej Alžbete. Svätá Alžbeta je vzorom pre mladých, ktorí sú ochotní slúžiť, pre verné manželky, pre matky, starajúce sa o svoju rodinu, pre vdovy, ktoré sa venujú skutkom milosrdnej lásky, ako

i pre tých veriacich, ktorí prežívajú svoju vieru naozaj vážne a snažia sa o svätosť života. Prosili sme o príhovor svätú Alžbetu, a snažili sme sa nasledovať jej príklad počas celého jubilejného roka.

Povzbudzoval som bratov v kňazskej službe k veľkodušnosti i službe. V Bratislavsko-trnavskej arcidiecéze som v roku modlitieb za duchovnú obnovu národa podporoval tie oblasti, ktoré považujem za najdôležitejšie: formáciu kňazskej spirituality, permanentné teologické vzdelávanie kňazov, živé kontakty s bohoslovcami, liturgické poradenstvo, školenie organistov, organizovanie miništrantských stretnutí, duchovné cvičenia pre laikov, katechézu, stretnutia rodín, mládežnícke hnutie „Antiochia“, skauting, kontakty s klerikmi, žijúcimi v zahraničí, ktorí pochádzajú zo Slovenska, púte, publicistiku atď. Treba, aby sme sa duchovne obrodili najmä my, kňazi vo vernosti k svojmu kňazskému povolaniu, aby sme ho prežívali v takej veľkodušnosti, ako blahoslavený biskup Vilmos Apor, ktorý zostal verný svojmu kňazskému a biskupskému povolaniu, Cirkvi a ľudu.

Každý z nás musí mať pred sebou ako vzor Ježiša Krista. Pápež Benedikt XVI. z príležitosti XXI. svetového dňa mládeže takto povzbudzoval mládež: „Musí prísť nová generácia apoštolov, ktorí pevne zrastú s Kristovým učením, ktorí budú vedieť reagovať na výzvy doby, a ktorí všade prinesú evanjelium. To je to, čo Pán od vás očakáva, k tomuto vás pozýva Cirkev, toto očakáva od vás celý svet, aj keď si to možno nie celkom uvedomuje. Ak vás Ježiš volá, nebojte sa mu veľkodušne odpovedať. Nebojte sa, dôverujte v neho a nesklamete sa!“

Rok 2008 je vo svete rokom Svätého Písma, veď aj teraz prebiehajúca synoda biskupov si ho zvolila ako hlavnú tému. V uplynulých dvoch rokoch sme úspešne uskutočňovali tie iniciatívy, ktoré mali za cieľ rast veriacich a kňazov vo svojej spiritualite. Slávnostne sme tento rok Biblie začali s kňazmi a veriacimi na už spomínanom pútnickom mieste, v Báci 18. januára 2008.

Považujem za veľmi dôležitú duchovnú i intelektuálnu formáciu kňazov. K tomu ma okrem iného inšpiroval aj príklad svätého Vincenta de Paul, ktorý chcel, aby kňazi boli vzdelaní a mali dobrého ducha.

Čím je naše dušpastierske nadšenie väčšie, plnšie, tým viac vieme urobiť pre Božie kráľovstvo. Preto neslobodno zanedbávať náš všestranný rast. Myslím tu na prvom mieste na náš rast po stránke intelektuálnej. Preto neustále zdôrazňujem permanentnú formáciu kňazov. Potrebujeme totiž rozvíjať svoju osobnosť práve kvôli veľkosti nášho povolania.

Otakar Prohászka, náš slávny rodák, raz povedal: „Dnešný svet

sa neuspokojí so slovami; očakáva skutky. Neuspokojí sa s úradníkmi, ale hľadá apoštolov. Neuspokojí sa s formami, ale chce konkrétny život. A priznajme si: aj Pán Ježiš chce to isté...“

Žijeme v rozdelenom svete. Na mnohých miestach sa obracia človek proti človeku, národ proti národu. No súčasne budujeme zjednotenú Európu. Čoskoro budeme mať jednotnú menu. Pomocou angličtiny sa dohodíme na celom svete. Internetom vieme za pár chvíľ nadviazať kontakt s inými ľuďmi. Nakoľko je však stabilná táto jednota? Toto je tu dôležitá otázka. Vieme, že už 2000 rokov vytvára jedno veľké spoločenstvo viera v Ježiša Krista, ak ho úprimne hľadáme. A Panna Mária je tá, ktorá zostáva s Cirkvou od jej počiatkov až do konca sveta.

V Trnavskej arcidiecéze, v jej katedrálom chráme, sa z roka na rok schádzajú veriaci – medzi nimi i maďarskí – aby sa modlili k Trnavskej Panne Márii. Prečo sa stretávame každoročne pri spomienke na jej slzenie? Spomíname azda iba na akúsi historickú udalosť? Alebo to má hlbší zmysel? Cieľom našich spoločných modlitieb je, aby sme lepšie chápali a plnšie prežívali našu spolupatričnosť. Prajem ju všetkým účastníkom tohto dnešného stretnutia, Slovákom i Maďarom.

Ján Orosch

ALISTER McGRATH

AZ ATEIZMUS ALKONYA

*A hitetlenség térhódítása és hanyatlása
a modern világban*

Az Oxfordi Egyetem professzora a téma szakavatott szerzője, aki e témakörben írt könyveivel (Dawkins Istene; Híd) több millió kétkedő és ateista sziklaszilárd meggyőződését ingatta meg. A szerző legújabb kötetében tárgyilagosságra törekedve, történelmi folyamatában láttatja olvasójával az ateizmus-jelenséget, születését, fénykorát és alkonyát. Ugyanakkor nem feledkezik meg ezek filozófiai, pszichológiai, szociológiai és politikai, sőt teológiai gyökereinek feltárásáról sem, s teszi ezt tudományos igényességgel, mégis szellemesen és olvasmányosan.

308 oldal, puhafedeles. Ára: 2600 Ft

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
<http://www.stephanus.hu>